

Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü'nde hocalık yaptı. 1 Nisan 2013 tarihinde öldü ve memleketi Kütahya'daki Sultanbaşı Mezarlığı'nda defnedildi. Türkiye'de Türk sanatı araştırmalarının gelişmesi ve yayın yoluyla tanıtılması için çalışmalarda bulunan Oktay Aslanapa bilim adamı kimliğinin yanı sıra mütevazı, kadirşinas ve vefalı kişiliğiyle tanınmıştır.

Eserleri: *Osmanlılar Devrinde Kütahya Çinileri* (İstanbul 1949), *Edirne'de Osmanlı Devri Âbideleri* (İstanbul 1949), *Karaman Devri Sanatı* (İstanbul 1950, E. Diez ve Mahmut Mesut Koman ile birlikte), *Türk Sanatı* (İstanbul 1955, E. Diez ile birlikte), *Türk Sanatı: Selçuklu ve Osmanlı Halıları, Çini ve Minyatür Sanatı* (İstanbul 1961), *Turkish Arts, Seljuks and Ottoman Carpets, Tiles and Miniature Paintings* (İstanbul 1961), *Anadolu'da Türk Çini ve Keramik Sanatı* (İstanbul 1965), *Türkische Fliesen und Keramik in Anatolien* (İstanbul 1965), *Turkish Art and Architecture* (London 1971; New York 1972), *Selçuklu Sanatı Bibliyografyası* (İstanbul 1971), *Türk Halı Sanatı* (İstanbul 1972), *Türk Sanatı* (I-II, İstanbul 1972-1973), *Selçuklu Halıları-Başlangıcından Onaltıncı Yüzyıl Ortalarına Kadar Türk Halı Sanatı* (İstanbul 1973, Yusuf Durul ile birlikte), *Kıbrıs'ta Türk Eserleri* (İstanbul 1975), *Türk Sanatı Tarihi* (I-II, Ankara 1976-1977), *Kıbrıs'ta Türk Eserleri Haritası* (İstanbul 1975, Ara Altun ile birlikte), *Yüzyıllar Boyunca Türk Sanatı-14. Yüzyıl* (Ankara 1977), *Kırım ve Kuzey Azerbaycan'da Türk Eserleri* (İstanbul 1979), *İstanbul Üniversitesi: Kuruluş, Tarihçe, Teşkilat* (İstanbul 1983), *Türk Sanatı I-II* (İstanbul 1984), *Osmanlı Devri Mimarisi* (İstanbul 1986), *Türk Halı Sanatının Bin Yılı* (İstanbul 1987), *Mimar Sinan'ın Hayatı ve Eserleri* (Ankara 1988), *One Thousand Years of Turkish Carpets* (İstanbul 1988), *İznik Çini Fırınları Kazısı-II. Dönem 1981-1988* (İstanbul 1989, Ara Altun ve Şerare Yetkin ile birlikte), *The İznik Tile Kiln Excavations-The Second Round* (İstanbul 1989), *Türk Sanatı: Başlangıcından Beylikler Devri Sonuna Kadar* (I-II, Ankara 1990), *Anadolu'da İlk Türk Mimarisi* (Ankara 1991), *Mimar Sinan* (Ankara 1992), *Türk Sanatı El Kitabı* (İstanbul 1993), *Türkiye'de Avusturyalı Sanat Tarihçileri ve Sanatkarlar-Österreichische Kunsthistoriker und Künstler in der Türkei* (İstanbul 1993), *Türk Cumhuriyetleri Mimarlık Âbideleri*

(Ankara 1996). Aslanapa bunların yanı sıra liseler için ders kitapları yazmış, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tezleri (1920-1946)* adlı katalogu da yayıma hazırlamıştır (İstanbul 2004). Çeşitli dergilerde çok sayıda makalesi, *İslâm Ansiklopedisi, Encyclopaedia of Islam* ve *Türk Ansiklopedisi*'nde maddeleri bulunmaktadır (bir listesi için bk. *Prof. Dr. Oktay Aslanapa 40. Hizmet Yılı, s. 5-14; Aslanapa Armağanı, s. 16-22; Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi, s. 15-23*). Ayrıca hocası E. Diez'in *Türk Sanatı: Başlangıcından Günümüze Kadar* (İstanbul 1946) adlı kitabı başta olmak üzere çeşitli makalelerini Türkçeye çevirmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Prof. Dr. Oktay Aslanapa 40. Hizmet Yılı, İstanbul 1983; Ara Altun, "Oktay Aslanapa ve Türk Sanatı Araştırmalarına Katkıları", *Aslanapa Armağanı* (haz. Selçuk Mülayim v.dğr.), İstanbul 1996, s. 11-22; a.mlf., "Prof. Dr. Oktay Aslanapa ve Türk Sanatı Araştırmalarına Katkıları", *TKA*, XXXI/1-2 (1993), s. 49-54; a.mlf., "Oktay Aslanapa'yı Anlamak", *TDA*, sy. 183 (2009), s. 15-17; Mehmet Metin Nigar, "Oktay Aslanapa ve Türk Sanatları", *Forum*, XIV/190, Ankara 1962, s. 16-17; XIV/191 (1962), s. 16-17; Osman Fikri Sertkaya, "Prof. Dr. Oktay Aslanapa: Hayatı ve Eserleri", *TKA*, XXXI/1-2 (1993), s. 3-21; İlber Ortaylı, "Prof. Dr. Oktay Aslanapa", *TDA*, sy. 183 (2009), s. 19-20; Ergun Göze, "Prof. Dr. Oktay Aslanapa", a.e., s. 21-23; Nuran Yazıcı, "Prof. Dr. Oktay Aslanapa ve Anadolu'daki Türk Dönemi Kazıları", a.e., s. 505-524; a.mlf., "Türkiye'de Sanat Tarihinde İlkler / Öncüler", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, VII/14, İstanbul 2009, s. 594-600; "Asırlık Çınar Ağacı: Prof. Dr. Oktay Aslanapa'nın Hayatı ve Eserleri", *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, sy. 32, Erzurum 2014, s. 11-24; Neval Konuk, "Aslanapa, Oktay", *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, Ankara 2002, I, 477-478.

ARA ALTUN – ENİS KARAKAYA

ASSEMANI, Simone (1752-1821)

İtalyan asıllı şarkiyatçı.

19 Şubat 1752'de Roma'da doğdu. Mârûnî olan ataları Lübnan menşelidir. Roma'da tahsilini tamamlayıp rahipliği seçti ve hemen ardından ilmi çalışmalara başladı. Kendisinin kaleme aldığı, fakat sonraları tartışılan hayat hikâyesine göre 1785'te Padova şehrindeki dinsel seminer diye adlandırılan kuruluşta Şark dilleri eğitimi aldı ve iki yıl sonra eser vermeye başladı. Venedik şehrindeki merkez kütüphanesinde Cähiliye devri edebiyatıyla ilgili, hümanizm devrinden zamanımıza kadar birçok eser toplayan Nani ailesine ait yazmaların ve küfi paraların katalogunu hazırladı.

1807'de Padova Üniversitesi'nde akademik kariyerine başladı. 7 Nisan 1821'de Padova'da ölene kadar da burada kaldı.

Araştırma alanı Şark kültürü ve medeniyeti olan Assemani çalışmalarını çeşitli Avrupa kütüphanelerinde de sürdürmüştür. Viyana'da bulunan Şark eserlerini incelediği bilinmektedir. Atalarının dili olan Arapça, Süryânice yanında Latince ve Fransızca biliyordu. Ayrıca Türkçe ve Farsça'yı da öğrenmişti. Assemani aslında Şark çalışmalarını ailesinden devralmıştı. Dedesi Giuseppe Simonio, Vatikan Kütüphanesi'nde mevcut Şark yazmalarının dört cilt halinde katalogunu yayımlamış, Stefano Evodio ise Floransa'da bulunan Medici Laurenziana ve Roma'daki Chigi ailesinin kütüphanesini Vatikan adına düzenlemişti. Napolyon Bonapart'ın Mısır seferi esnasında Akkâ şehri önünde Cezzâr Ahmed Paşa'ya karşı yenilip başarısız kalması sonucu Ahmed Paşa'nın duruma hâkim olmasıyla ilgili bir yazısı dışında tarih alanında müstakil bir eseri bulunmamaktadır (Contadini, bibl.). Assemani, Arap-İslâm edebiyatının Avrupa'daki etkisi ve bilhassa şiir etkileşimini etraflıca inceleyen ilk araştırmacılar arasında yer alır. Cähiliye devri üzerinde durmuş, bu devri ilmi muhit yanında geniş bir çevreye de tanıtmıştır. Mensubu bulunduğu mezhebin ve cemaatinin dinî yönlerini aydınlatan eserler kaleme almıştır. Bizzat yazdığı eserler kadar yaptığı yazışmalar da Venedik şehrindeki Şehir Müzesi'nde (Museo Livico Correr) ve bazı merkezlerde toplanmıştır.

Eserleri. 1. *Catalogo de codici manoscritti orientali della Biblioteca Nani-ana compilato dall'abate Simone Assemani, professore di lingue orientali del Seminario e socio dell'Accademia delle Scienze Belle Lettere ed Arti di Padova. Vi s'aggiunge l'illustrazione delle monete cufiche del Museo Nani-ano* (I-II, Padova 1787-1792). Müellifin Nani ailesine ait Şark eserlerini ihtiva eden bu katalogunu tamamlayan eseri *Spiegazione di due rarissime medaglie cufiche della famiglia degli Omniadi* adını taşır (Milano 1818). 2. *Globus caelestis cufico-arabicus Veliterni Musei Borgiani... illustratus, praemissa eiusdem de arabicum astronomia dissertazione* (Patavii 1790). 3. *Dichiarazione di una mappa turchesca incisa in quattro tavole di legno ritrovate nell'Archivio dell'eccelso Consiglio di Dieci. Fatta dall'abate Simone Assemani, professore di lingue orientali nel seminario di Padova* (Venezia 1875). Tunuslu Hacı

Ahmed adında biri tarafından hazırlandı-đı ileri sürülen, tahta üzerine yapılmış ve Türkçe yazılmış bu dünya haritasıyla diğer bazı haritalar üzerindeki çalışmalarını ihtiva eder. Türk-Venedik kültür, coğrafya ve fen alanlarındaki ilişkiler üzerinde özel bir yeri bulunan bu malzeme çok sayıda araştırmacının dikkatini çekmiştir. Ancak haritayı Venedikli tanınmış tercüman Michele Membrè'nin takma adla hazırladığına dair yeni bazı görüşler de vardır (Bellingieri, bibl.). Assemani, bunların dışında Luigi Ferdinando Marsigli'nin topladığı, Bologna'da mevcut yazmaların bir katalogunu da yapmış, fakat bu katalog basılmamış, yazma halinde kalmıştır (nr. 2951).

BİBLİYOGRAFYA :

A. Meneghelli, "Cenno biografico degli accademici di Padova", *Nuovi Saggi della Imperiale Regia Accademia di Scienze Lettere ed Arti in Padova*, Padova 1838, III, 6-8; P. Raphaël, *Le rôle du Collège Maronite Romain dans l'orientalisme aux XVIIe et XVIIIe siècles*, Beyrouth 1950, s. 142-144; P. Preto, *Venezia e i Turchi*, Firenze 1975, s. 115, 480, 491, 532; Angelo M. Piemontese, "I fondi di manoscritti arabi, persiani e turchi in Italia", *Gli Arabi in Italia*, Milano 1979, s. 661-668; Jeannet Najem, "Studi arabo-islamici in Italia con riferimento specifico a Padova", *La presenza culturale italiana nei haesi arabi: storia e prospettive*, Roma 1982, s. 60-63; M. Zorzi, *La Biblioteca Marciana*, Milano 1986, bk. İndeks; A. Contadini, "Simone Assemani professore di lingue orientali a Padova", *La Conoscenza dell'Asia e dell'Africa in Italia nei secoli XVIII e XIX*, Napoli 1989, III/1, s. 209-245; G. Bellingieri, "Un prospetto geografico di Michele Membrè (1581)", *Turcica et Islamica Studi in memoria di Aldo Gallotta*, Napoli 2003, s. 15-16; A. Pontani – B. Callegher, "Un orientalista a Padova: primi appunti su 'L'arabico Assemani', (1752-1821)", *Simposio Simone Assemani sulla monetazione Islamica: Padova, II° Congresso internazionale di numismatica e di storia moneta*, Padova 2005, s. 11-29; M. Callegari, "Al Crepuscolo della Serenissima. Simone Assemani e Giacomo Nani", a.e., s. 31-41; Fr. Lucchetta, "L'ultimo progetto di una scuola orientalistica a Venezia nel Settecento", *Quaderni di Studi Arabi*, Venezia, sy. 3, Venezia 1985, s. 1-43; a.mlf., "Lo studio delle lingue orientali nella scuola per dragomanni di Venezia alla fine del XVII secolo", a.e., sy. 5-6 (1987-88), s. 479-498; G. Levi Della Vida, "Assemani, Giuseppe Simonio", *Dizionario Biografico degli Italiani*, Roma 1962, IV, 440-441.

MAHMUT H. ŞAKIROĞLU

ASTANA

Kazakistan'ın başşehri.

Kazakistan'ın ikinci büyük şehri olup adı Farsça **âsitâne**den gelir ve Kazakça'da "başşehir" anlamında kullanılır. 1997'de Kazakistan'ın başkenti ilân edilen şehir ülkenin orta kesiminde ve Akmola idarî

Astana'dan bir görünüş

biriminin sınırları dahilinde yer alır. Şehrin içinden İşim nehri geçer. Astana şehrinin eski adı Akmola'dır (ak mezar). Bu adlandırma XIII-XIV. yüzyıllara ait ak kubbeli bir türbeye dayanır. Arkeologlar, 1998'de Astana'nın 15 km. dışında Ortaçağ yerleşim yeri olarak Bozok şehrinin kalıntılarını bulmuşlardır. X-XI. yüzyıllarda Sibirya-Orta Asya kervan yolunun üzerinde olduğundan burası Kıpçak hanlarının askerî merkezlerinden biriydi.

Akmola'nın bir kasabaya dönüşmesinde, Kazak topraklarının Çarlık Rusyası tarafından ele geçirilmesi sırasında 1830'da askerî amaçlarla bir kale inşa edilmesi belirleyici rol oynadı. 1862'de kalenin etrafı bir yerleşme yeri haline geldi. Orta Asya, Rusya ve Sibirya bölgelerinin kesiştiği bir noktada bulunduğu için zamanla gelişerek Kazakistan'ın ticaret ve kültür merkezlerinden biri oldu. Şehirde 1914'te üç tuğla fabrikası, dört yağ fabrikası, iki deri

tabaklama tesisi, iki sabun fabrikası, iki elbise dikim tesisi ve bira fabrikası ile yirmi küçük işletme faaliyet göstermekteydi. Sovyet döneminde de gelişmesine devam eden Akmola'nın merkezi Kazakistan'daki sosyal, siyasal ve kültürel önemi giderek arttı. 1929'da şehre demiryolu ulaşımı sağlandı. 1939'da Akmola idarî biriminin yönetim merkezi oldu. Kruşçev döneminde, Kazakistan'da o zamana kadar tarıma açılmamış toprakları tarıma kazandırma projesinin yürütülmesi sırasında dışarıdan tarım işçileri getirilip yerleştirildi. 20 Mart 1961 tarihinde şehrin ismi Tselinograd (Celinograd) olarak değiştirildi. 1958'den itibaren burada yüksek eğitim kurumları açıldı (Tarım Enstitüsü / Saken Seyfulin Ziraat Üniversitesi, 1962'de Pedagoji Enstitüsü / şimdi Avrasya Devlet Üniversitesi, 1964'te Tıp ve Mühendislik Yüksek okulları). 1960-1990 yıllarında makine metal işleme, enerji, gıda ve diğer hafif endüstriler gelişti.

Astana'da Han Cadırı